

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel +372 681 4650 fax +372 667 8399 E-mail eki@ki.ee

Turistide alkoholi ostumahu uuring

Tallinn
Detsember 2004

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Pille Liivaauk

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 681 4650

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	4
Turistide osakaal alkoholi müügikäibes	5
Turistide alkoholiostude maht ja struktuur.....	7
Enamostetud alkoholibrändid.....	9
Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis	13
Kokkuvõte	16

Sissejuhatus

Töö on teostatud EV Põllumajandusministeeriumi tellimusel.

Töö **eesmärgiks** on anda hinnang turistide poolt ostetud alkoholsete jookide mahule ja ise-loomustada selle trendi põhilistes Eesti turismipiirkondades. Kooskõlastatult tellijaga olid töö ülesanneteks:

- leida kui suure osa moodustavad turistide ostud alkoholi müügikäibest ja tarbimisest;
- kuidas on turistide alkoholsete jookide ostud ajas muutunud;
- millised on turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide brandid.

Töös on kasutatud EAS Turismiarengukeskuse, ESA majutuste statistikat, tollistatistikat, aktsiisimaksude laekumise statistikat, EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste juhatajate/spetsialistide küsitlust, Rootsi SoRAD-i ja Soome STAKES-i tehtud põhjalikke alkoholsete jookide tarbimis- ja turistide alkoholi sisseveo uuringuid. EKI viis küsitluse läbi 2004. aasta oktoobris 14-s Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadamapiirkonna alkoholi- ja toidukaupluses intervjuude vormis.

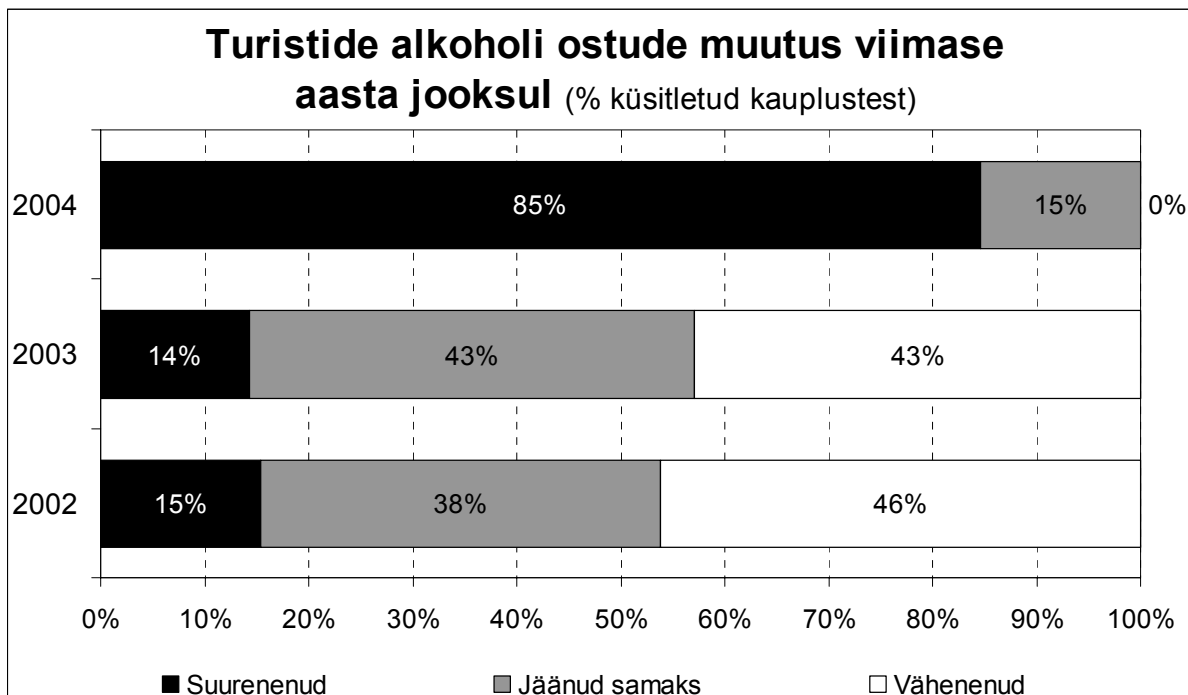
Turistide alkoholi ostumahu uuring

Turistide osakaal alkoholi müügikäibes

Peale Eesti liitumist EL-ga 1.mail suurenesid EL-st pärit turistide jaoks oluliselt oma riiki Eestist veetavad alkohoolsete jookide lubatud kogused. See tõi kaasa ka “viinaralli”, milleks valmistusid spetsiaalselt nii Eesti alkoholitootjad kui ka turismi- ja laevandusfirmad. Eesti alkoholitootjad tõid turule spetsiaalsed pakendid, mis muutsid suuremate alkohoolsete jookide koguste ostmise ja transportimise mugavamaks. Turismi- ja laevafirmad kasutasid “viinarallit” reisipakettide ja laevapiletite ettemüügi reklaamides.

EKI kaupluste küsitluste tulemustest selgus, et Tallinna vana- ja kesklinna kaupluste alkohoolsete jookide ostudest moodustavad turistide ostud ligi pool, vanalinna Mere puiestee poolsetes ja sadamapiirkonna kauplustes aga 70%-98%. Turistide alkohoolsete jookide ostude kasvu märkis käesoleval aastal suurem osa (85%) turismipiirkonnas asuvatest alkoholi-kauplustest (joonis 1). Ükski kauplus turistide alkohoolsete jookide ostude vähenemist sel aastal ei täheldanud. Eelmisel aastal said turistide alkoholiostude kasvu väita vaid suuremad ja sadama lähedased alkoholi-kauplused, kes olid kliente võitnud väikestelt ja sadamast kaugemal asuvatelt kauplustelt. Käesoleval aastal on Tallinna vanalinnas alkoholi-kauplusi vähemaks jäänud, sest pole enam suudetud Viru väljaku ja sadamapiirkonna kauplustega konkurentsipüsida. Vanalinna alkoholi-kaupluste konkurentsivõimet vähendas see, et autoga on vanalinna keeruline pääseda, parkimine on kallid, jaheda suve tõttu osteti vanalinna kauplustest õlut vähem kui eelmistel aastatel ning alternatiivseid ostukohti kesklinnas ja sadama lähistel on piisavalt.

Joonis 1

Uuring näitas, et peale Eesti liitumist EL-ga on suurenenud kõikide Eestist kaasa ostetud alkohoolsete jookide keskmised ostukogused ühe turisti kohta (tabel 1). 2004. aastal on üks alkohoolseid jooke ostnud turist kaasa ostnud 3 liitrit viina, üle ühe liitri konjakit/brändit, 1,3 liitrit likööri ja 21,6 liitrit õlut. Kokku ostis üks turist alkohoolseid jooke kaasa 27 liitrit, mida on ligi 2 korda enam kui eelmisel aastal.

Tabel 1

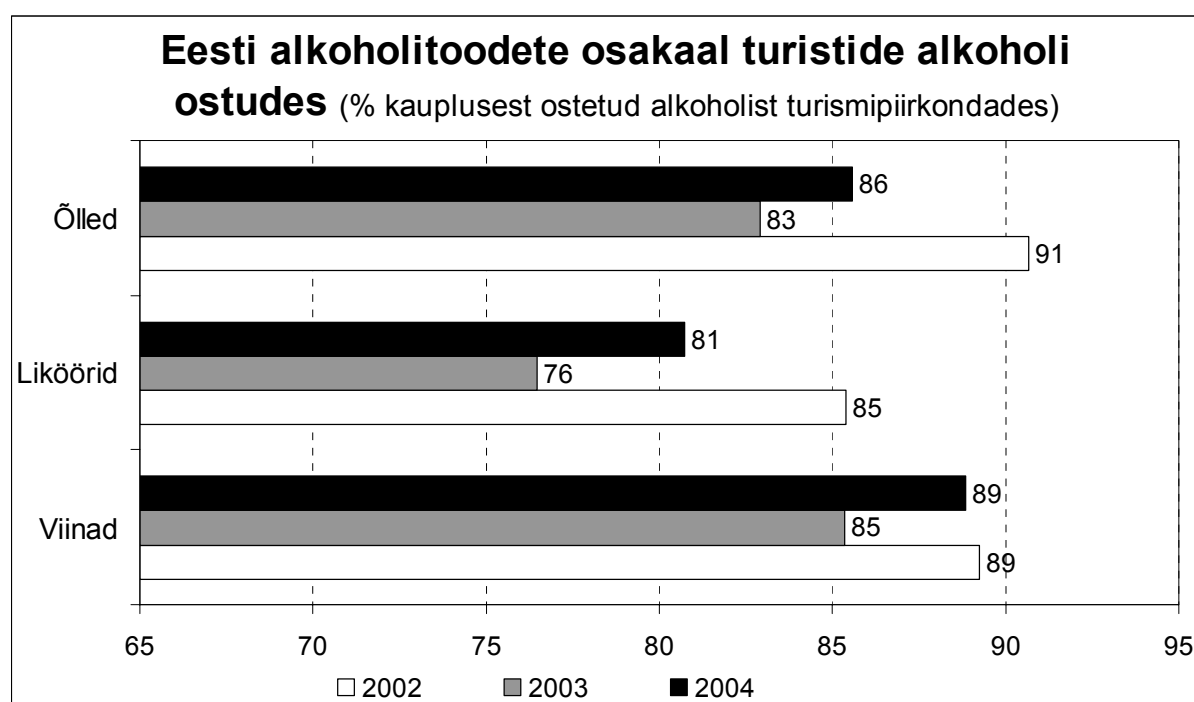
Ühe alkoholi ostva väliskülastaja keskmine alkohoolsete jookide ostukogus (liitrites)			
	2002	2003	2004
Viin	1,0	1,2	3,0
Konjak/bärndi	0,8	0,9	1,1
Liköör	1,1	0,9	1,3
Õlu	11,3	12,6	21,6
Kokku	14,3	15,6	27,0

Allikas: EKI

Erinevast rahvusest turistide ostukäitumises käesolev aasta olulisi muudatusi kaasa ei ole toonud. Soomlased ostavad endiselt põhiliselt odavaid viinasid, likööre ja õlut, kuid varasemast suuremates kogustes. Sel aastal on soomlased hakanud lisaks õllele ka viina kohvritega ostma. Rootslased, norralased ja teised rahvused ostavad peamiselt viskit ja konjakit, venelased kallimaid konjakeid. Mitu vanalinna kauplust märkisid, et soliidsemate turistide osakaal on viimasel aastal suurenenud, millest võib järeldada, et suures koguses odava alkoholi ostjad teevad oma ostud põhiliselt sadama lähistel.

Eestis toodetud õlle, likööride ja viina osakaal turistide ostukorvis on sel aastal taas suurenenud (joonis 2).

Joonis 2

Turistide eelistatud alkoholibrändid

Turistide poolt kaasa ostetavate alkoholsete jookide sortiment on 2004. aastal laienenud, kuid eelistatute tootemarkide osas olulisi muutusi toimunud ei ole.

Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide kaubamärgieelistuste selgitamiseks küsitles EKI turismipiirkonna alkoholikaupluste juhatajaid-müüjaid, kes töid igas tootegrupis välja 3 enamostetud tootemarki. Tulemused on toodud tabelis 2.

Küsitlusest selgus, et turistide **lemmikviinadeks** on endiselt AS Liviko Viru Valge ja AS Ofelia Saaremaa viin. Turistide seas on suurenenud AS Onistari Y2K viina populaarsus, vähenenud sama ettevõtte Hundijalavee, AS Remedia Kapteni viina ja Soomest sisseveetud Koskenkorva viina populaarsus. Viru Valge ja Saaremaa viina müügile on kindlasti kaasa aidanud ka tootjate poolne pakendiarendus. Sel aastal tulid need viinad müügile nii 5-liitrisel kanistris kui kohvrites.

Konjakitest-brändidest ostavad turistid Eestist endiselt kõige sagedamini Belõi Aisti, Larse-nit ja Mekowi, kusjuures enim ostetavaks brändiks on sel aastal olnud Belõi Aist. Seegi viitab sellele, et odavat alkoholi ostvate turistide arv on sel aastal suurenenud.

Likööridest ostavad turistid Eestist enamasti kaasa kas Vana Tallinnat või eestimaiseid marjalikööre. Endiselt on turistide seas populaarsed ka erinevad koore- ja kohviliköörid. Alkoholikaupluste juhatajate poolt nimetatud turistide eelistatute likööride nimekiri oli sel aastal varasemast pikem.

Turistide poolt ostetud **õllede** sortiment on samas üsna väike, peamiselt ostetakse Eestist kaasa Saku Originaali. See on ka kõikides turismipiirkonna kauplustes müügil. Populaarsuselt teisteks kaasaostetavaks õlleks on A. le Coq Premium. Soomest pärit Koffi populaarsus on kauplusejuhatajate hinnangul vähenemas.

Tabel 2

Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide tootemargid (3 enamnimetatut seas)
(% antud tootemärke nimetanud kauplustest)

	2002	2003	2004
Viinad			
Viru Valge	100	100	100
Saaremaa	92	100	100
Y2K	-	-	29
Hundijalavesi	8	43	14
Koskenkorva	23	29	14
Kapteni	-	21	14
Estonian Chistal Vodka (Remedia)	8	7	14
Russky Standart	-	7	7
Stön	-	-	7
Lauaviin	-	-	7
Liiwi	-	7	-
Absolut	8	-	-
Old Thomas de Lux	8	-	-

tabel jätkub ...

... tabel jätkub	2002	2003	2004
Konjakid, brändid, viskid			
Belõi Aist	33	38	69
Larsen	58	62	54
Meukow	42	46	46
St Remy Napoleon brändi	-	-	38
Hennessy	33	38	31
Balantines	-	-	23
Famous Crouse	-	-	23
Reno	8	8	15
Remy Martin	8	8	15
Jameson	-	-	15
Chateau Montifaud	-	15	8
Courvoisier	-	8	8
Scottish Leader	-	-	8
Jack Daniels	-	-	8
Royal Edingburg	-	-	8
Marie XO	-	-	8
Louis VX	-	-	8
Ibis	-	-	8
Old Thomas	-	-	8
Bastion	-	8	-
Metaxa	8	-	-
Polignac	8	-	-
Liköörid			
Vana Tallinn	85	93	93
Metsmaasika, marjaliköörid	100	86	86
Kooreliköörid	31	21	43
Kohviliköörid	15	29	29
Minttu	-	29	14
Jägermeister	-	-	14
Amaretto	-	7	7
Sambuka	-	7	7
Pirita ürdiliköör	-	-	7
Boyleys Pisang	-	-	7
Dooleys	-	-	7
Bailyes	15	7	-
Brendaus	-	7	-
Eden	8	-	-
Donna	8	-	-
Kiiu torn	8	-	-
Kännu Kukk	8	-	-
Õlled			
Saku Originaal	100	100	100
A le Coq Premium	50	71	71
Koff	42	50	29
Karjala	-	-	14
Lapin Kulta	-	-	7
Rock	-	-	7
Saaremaa	8	7	-
Tšehhi	-	7	-
Saku Tume	-	7	-
Frederik	8	-	-
Holsten	8	-	-

Turistide alkoholiostude maht ja struktuur

Turistide alkoholiostude mahu ja rahaliste kulutuste suuruse määramisel on kasutatud EAS Turismiarenduskeskuse, ESA ja Eesti Panga iga-aastaseid turistide küsitlusi, mis sisaldavad ka kulutusi alkoholi- ja tubakaostudele.

Hinnangute tegemisel on samuti kasutatud Rootsis ja Soomes tehtud põhjalikke uuringuid elanikkonna alkoholitarbimisest¹, kus lisaks riikliku statistika andmetele tarbimise kohta on käsitletud ka välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkoholsete jookide osa nende maade elanike alkoholsete jookide tarbimises, aga ka salaalkoholi osakaalu. Soomlaste ja rootslaste ostud moodustavad suure osa välisküllastajate alkoholsete jookide ostukogustest Eestis.

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv ületas 1999. aastal ESA andmetel kolme miljoni piiri ning ulatus 2003. aastal 3,4 miljonini (tabel 3). Eestit külastavate välisriikide kodanikest saabub Eestisse kõige enam soomlasi, nende osakaal välisküllastajates ulatus 2003. aastal 53%-ni. Pikaajalisem trend näitab soomlaste osakaalu pidevat vähenemist välisküllastuste koguarvus. 1999. aastal moodustasid soomlased 60% Eestit külastanud välisriikide kodanike üldarvust, 2003. aastaks langes soomlaste osakaal selles 53%-le ja 2004. aastal hinnanguliselt isegi alla 50%, kuigi absoluutarvus on Soomest saabujate arv tänavu üle 7% suurenenud. Välisriikidest saabujate arv on tänavu kiiresti kasvanud aga teistest riikidest ning hinnanguliselt ületab 2004. aastal Eestit külastavate välisriikide kodanike arv 4 miljoni piiri, mis on 20% enam mullusest. Kaugematest riikidest reisijate arvel on tänavu kiiremini kasvanud majutatud välisküllastajate arv, eelmise aastaga võrreldes on kasv 30%. Sealjuures on majutatud välisküllastajate seas 2003. aastaga võrreldes ligi kaks korda suurenenud itaallaste ja prantslaste arv, 1,6 korda USA-st saabujate arv, 1,5 korda hispaanlaste ja 1,4 korda jaapanlaste külastused. Soomlaste osakaal on endiselt kõrge aga välismaalaste ühepäevaküllastuste osas, ulatudes selles 2003. aastal 90%-ni. Tegemist on suures osas nn kaubaturismiga ning seda on tinginud Eesti hindade madalam tase võrreldes Soomega. Viimasel paaril aastal on siiski täheldatav Eesti ja Soome hinnatasemete erinevuse vähenemine ning sellega seoses on vähenenud ka ühepäevaküllastajatest soomlaste arv.

Alkoholsete jookide hinnad on Eestis võrreldes Soome ja Rootsiaga endiselt tunduvalt madalamad. Näiteks maksis 2004. aasta septembris 0,7-liitrine pudel 38-40%-list kohalikku enamostetavat viina Stockholmis 332.83 krooni, Helsingis 192.45 krooni (enne aktsiisimäära alandamist sept 2003 - 312.46 kr), kuid Tallinnas maksis madalama hinnaklassi viin 81.30 krooni ja kõrgema hinnaklassi viin 145.97 krooni. Pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-list õlut maksis Stockholmis 16.81 krooni, Helsingis 24.98 krooni (sept 2003 - 28.32 kr) ja Tallinnas 9.63 krooni. Soomlaste poolt armastatud marjaliköörid maksavad Tallinnas keskmiselt 50.27 ja Vana Tallinn 92.04 krooni 0,5-liitrine pudel. Nii Rootsis kui Soomes müüakse alkoholseid jooke (v.a lahjemad õlled, siidrid) ainult spetsialiseeritud alkoholsete jookide kauplustes.

¹ 1. Resandeförsel. Svenska resenärers införsel av öl, vin och spirt till Sverige varje månad, från juni år 2000 och framåt. SoRAD, Stockholm 2004.

2. Konsumptionsutvecklingen månad för månad och i rullande 12-månadersperioder från juni år 2000 och framåt. SoRAD, Stockholms Universitet. 2004

3. Soome rahandusministeeriumi andmed eraisikute alkoholsete jookide sisseveo kohta 2003. aasta ja 2004. aasta 9 kuu kohta. STAKES – Sotsiaali- ja tervisealanalüüs ja arendamiskeskus.

Suur hinnavahe on ka põhjuseks, miks suur osa Eesti väliskülastajatest alkohoolseid jooke siit koju kaasa viib. Väliskülastajad kulutavad alkoholile Eestis nii toitlustusettevõtetes kohapeal tarbides kui ka kauplustest kojuviimiseks kaasa ostes. Ühepäevaturistide vähenemisega on kaasnenud küll väliskülastajate kogukulutuste vähenemine, kuid EKI kauplusteküsitlus 2004. aasta oktoobris näitas alkohoolsete jookide kulutuste osas tugevat kasvu.

Tabel 3

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (1000 inimest)

	2001	2002	2003	2004 hinnang	2004 8 kuud tegelik	2004 8k/2003 8k, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku	3230,3	3253,0	3377,8	4000		
sh USA	98,7	71,0	83,1			
Leedu	113,0	127,1	127,3			
Läti	450,2	401,5	414,4			
Norra	27,9	36,0	43,5			
Rootsi	109,8	134,2	149,8	205		
Saksamaa	70,5	85,9	105,0			
Soome	1809,6	1824,7	1788,2	1925		
Suurbritannia	57,1	59,3	71,1			
Venemaa	281,1	281,0	295,6			
Itaalia	18,5	21,1	33,1			
Prantsusmaa	12,2	14,9	20,3			
Hispaania	12,9	17,4	22,3			
Majutatud väliskülastajate arv	908	1003	1113	1450	961	30
sellest Soome	612	648	706	875	582	26
Rootsi	56	61	67	95	62	38
Saksamaa	44	53	68	85	68	28
Itaalia	7	9	13	24	20	93
USA	15	14	13	19	15	58
Prantsusmaa	5	6	8	17	12	98
Ühepäevaturistid	949	907	794	...	...	...
sellest Rootsi	6	13	21	...	...	...
Soome	849	806	650	...	...	...

Teatud määral on turistide kulutuste suurused erinevad olenevalt nii reisi kestvusest kui ka erinevatest riikidest kodanikel ja seda ka alkoholi ostmisel. Suuremaid kulutusi alkoholi ostmiseks teevad küll mitmepäevaturistid, kuid kulutuste struktuuris on kulutused alkoholile kõrgemad ühepäevaturistidel. Samas kulutavad mitmepäevaturistid suuremaid summasid ka toitlustusettevõtetes, kus teatud osa kulutustest moodustab alkohol. Põhjamaadest saabuvate väliskülastajate kulutused alkoholile on suuremad, kui teistel rahvustel. Kaugematest riikidest saabuvad ostavad kojuviimiseks kaasa suveniirpudeleid ja Eesti eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, ka Riia Balsam jms), lähiriikidest külastajad aga odavamaid tooteid koduseks tarbimiseks (viin, õlu). Kaupluste spetsialistide küsitluste andmeil ostavad soomlased enam viina, likööri ja õlut. Teised Euroopa Liidu lähiriikide kodanikud eelistavad soomlastest enam

kallemaid eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, Kännu Kukk) või imporditud jooke – konjakit ja viskit. Väliskülastajad Lätist, Leedust ning Venemaalt alkoholsetele jookidele kauplustes märkimisväärseid kulutusi ei tee, sest alkoholi hinnatasemed nendes riikides on madalamad. Venemaalt pärit turistide arvates on seal müüdava viina kvaliteet kõrgem kui Eestis, mistõttu alkoholi Eestist kaasa eriti palju ei osteta. Küll aga näitavad küsitlused Venemaalt saabunud mitmepäevaturistide suhteliselt suuri kulutusi Eesti toitlustusettevõtetes.

Kaupluseküsitlused näitasid, et kuigi turistide osakaal alkoholipoodide külastusel on jäänud eelmise aasta tasemele, on turistide alkoholiostud tänavu võrreldes eelmise aastaga järsult suurenenud. Eestit külastanud välisriikide kodanike kulutused alkoholile on suurenenud keskmiselt 222 kroonini ühe külastaja kohta (kasv 73%, 2003 – 127 kr). Sealjuures kulutas Eestit külastanud üks täiskasvanud soomlane keskmiselt 510 krooni ja rootslane 310 krooni alkoholile. Selle arvestuse kohaselt ulatub **välis turistide poolt kauplustes ostetavate alkoholsete jookide käive jaehinnas** tänavu hinnanguliselt 890-900 miljoni kroonini. See moodustab ligikaudu 23% Eesti alkoholsete jookide kaupluste 2004. aasta prognoositavast jaekäibest (3,2 mlrd kr). Rahaliselt kulutatakse enam viina ostmiseks, mille kogukulu ulatub umbes 480 miljoni kroonini. Peale selle kulutatakse alkoholile ka toitlustusettevõtetes ja laevadel (endises maksuvabas piirkonnas enne Eesti EL-ga liitumist).

Alates 1. maist, peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga, ühtlustusid Soome ja Rootsi tollipiirangud eraisikute poolt Eestist kaasa viidavatele alkoholsetele jookidele teiste EL liikmesriikidega. Üle piiri viidavad lubatud kogused suurenesid kordades. Kangeid, 22-80%-lisi alkoholseid jooke võib Eestist Soome ja Rootsi kaasa viia varasema 1 liitri asemel 10 liitrit, kangestatud alkoholseid jooke kangusega alla 22% 20 liitrit (varem 3 ltr), veine 90 liitrit (2 ltr) ja õlut 110 liitrit (16 ltr). Enamuse EL riikide poolt on tollis kehtestatud ka ealised piirangud, mis lubavad neid jooke lähiriikidesse sisse viia vanematel kui 20-aastastel kodanikel. Alla nimetatud vanusepiiranguga väliskülastajaid, sealhulgas lapsi, on umbes 10-12%, kellel ei ole alkoholseid jooke lubatud osta ega ka oma koduriiki kaasa võtta. Väike osa, ekspert hinnangutel 5-8%, väliskülastajatest on neid, kes alkoholi ei osta ega ka ei tarbi.

Nimetatud tegureid arvestades on kauplustest enamostetavate alkoholsete jookide väliskülastajate ostumahud toodud tabelis 4.

Tabel 4

Väliskülastajate alkoholsete jookide ostumahud kauplustest (miljon liitrit)

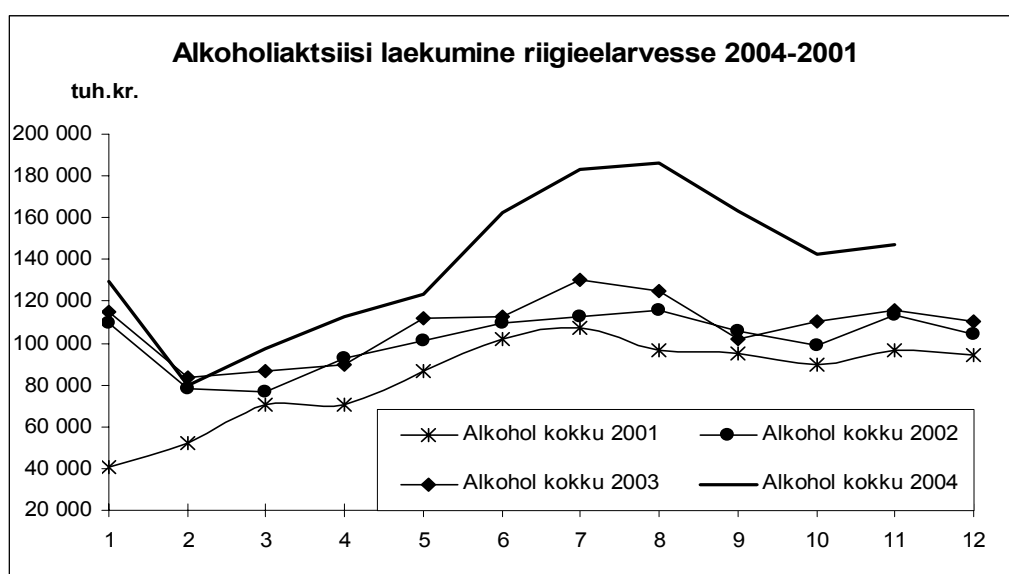
	2003	2004	Kasv + %
Õlu	7,5 – 8,0	16,0	100
Kange alkohol	1,9	4,0	110
sellest viin	1,3	3,1	138
konjak/viski	0,16	0,2	25
liköörid	0,4 - 0,42	0,6	43
Vein	1,2	1,8	50
Lahjad alkoholised joogid	...	2,4	...
Kokku 100%-lises alkohol	1,29	2,6	102

Põhilise osa turistide alkoholiostudest moodustavad Soome kodanike ostud, kuivõrd Eestit külastanud välisriikide kodanikest on pooled soomlased ja Soomega on Eestil ka tihedaim liiklusside. Soomlaste ostueelistuseks on suuremas osas Eesti tooted või Soomes toodetud alkohoolsed joogid.

2003. aastal ulatus välisküllastajate poolt välja viidud alkoholsete jookide kogus 100%-lises alkoholis hinnanguliselt 1,29 miljoni liitrini, mille võrra tuleb vähendada Eesti siseturul müüdud alkoholsete jookide müügikogust, et saada kohalike elanike õiget tarbimismahtu. 2003. aastal müüdi Eestis legaalselt 13 liitrit 100%-list alkoholi ühe täiskasvanud elaniku kohta. Välisküllastajate alkoholiostude arvestamisega vähenes müük ühe Eesti täiskasvanud elaniku kohta ligikaudu 1,2 liitri võrra, ulatudes seega 11,8 liitrini 2003. aastal.

2004. aastal on välisküllastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogused kauplustes sees Soome ja Rootsi poolsete tollipiirangute vähenemisega tugevasti kasvanud, ulatudes 100%-lises alkoholis 2,6 miljoni liitrini. Eriti ilmekalt väljendab alkoholsete jookide ostumahtude suurenemist alkoholiaktsiisi laekumine riigieelarvesse (joonis 3). 2004. aasta 1. maist ei ole alkoholaktsiisi laekumine suurenenud mitte üksnes siseturul müüdud koguste suurenemise arvel, vaid ka laevadel müügi arvel. Kuni 1. maini 2004 müüdi laevadel alkoholsete jooke maksuvabalt (ilma aktsiisi- ja ka käibemaksuta) ning peale liitumist hakkas laevadel müügilt laekuma riigieelarvesse alkoholiaktsiisi ja ka käibemaks. Teades eelmisel aastal nii laevadel ja mandril müüdud alkoholsete jookide müügikoguseid, on aktsiisi-laekumise juurdekasvu alusel tänava 10 kuuga suurenenud kange alkoholi müük kokku mandril ja laevadel kuni 3,1 miljoni liitri võrra ja õllemüük ligikaudu 15 miljoni liitri võrra. Need kogused võib arvestada välisriikide kodanike 2004. aasta ostude suurenemiseks arvestusega, et kahe kuu veel laekumata aktsiisi juurdekasv oleks kohalike elanike tarbimise ja välisküllastajate poolt Eesti toitlustusasutustes tarbimise kasvuks.

Joonis 3

Allikas: Eesti Rahandusministeerium

Väliskülastajate kauplustes ostetud alkoholikogustele lisandub siseturul veel tarbimine tootlusteettevõtetes, kus tarbimismahud on tunduvalt väiksemad. Väliskülastajate ostud laevadelt (enne liitumist maksuvabadest piirkondadest) lisanduvad mandrilt ostudele, kuid eelmise aasta tolliameti ja Soome-poolsete uuringute andmetel on ostukogused laevadelt poole väiksemad kui kauplustest ehk ligikaudu kolmandiku väliskülastajate poolt väljaviidavast kogusest (tabel 5).

Tabel 5

Väliskülastajate poolt Eestist välja viidavate alkoholsete jookide kogused 2004. a (mln l)

	Maksuvaba tsoon	Kauplused	Kokku
Õlu	9,0	16,0	25,0
Kanged	2,1	4,0	6,1
sh konjak/viski	0,2	0,2	0,4
viin	1,5	3,1	4,6
liköör	0,3	0,6	0,9
Veinid	0,9	1,8	2,7
Lahjad alkoholised joogid	1,2	2,4	3,6
100%-lises alkoholis	1,4	2,6	4,0

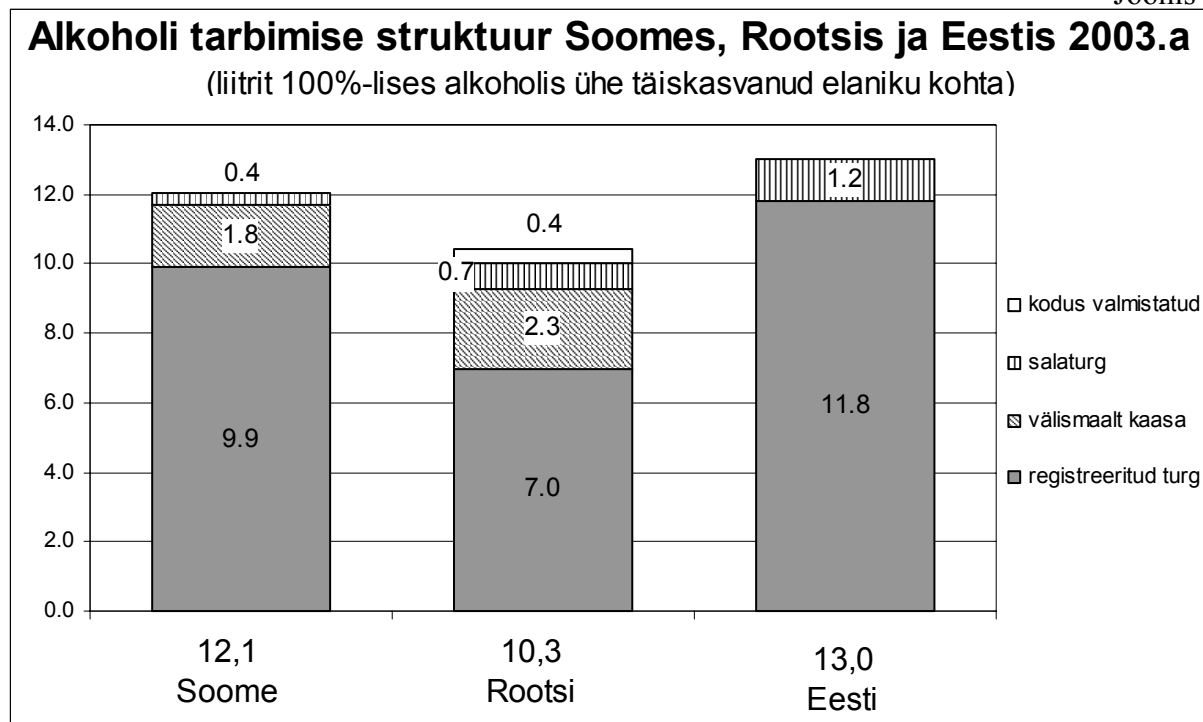
Laevadel müüdavate alkoholsete jookide maht 100%-lises alkoholis ulatub tänava 1,4 miljoni liitrini (2003.a – 0,63 mln l). 2004. aastal viivad väliskülastajad Eesti kauplustest ja laevadelt ostetuna kaasa alkoholsetid jooke kokku 4 miljonit liitrit arvestatuna 100%-lises alkoholis.

Alkoholsete jookide müük 100%-lises alkoholis väheneks 2004. aastal seega Eesti elanikele 4 miljoni liitri võrra, mis on 2,95 liitrit kokku ühe elaniku kohta. Kusjuures 1,92 liitrit tuleb väliskülastajatele kauplustes müügi arvelt ja 1,03 liitrit laevadel müügi arvelt. Seega viivad väliskülastajad Eestist kaasa 3,55 liitrit 100%-list alkoholi ühe täiskasvanud elaniku kohta aastas, sealhulgas 2,31 liitrit kauplustest ja 1,24 liitrit laevadelt.

Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis

Rootsis läbi viidud uuringute kohaselt on 2004. aastal reisilt kaasa toodud alkoholsete jookide osa keskmisest tarbimisest ühe täiskasvanud rootslase (15-aastased ja vanemad) kohta aastas suurenenud 2,53 liitrini arvestatuna 100%-lise alkoholina eelmise aasta 2,3 liitri asemel (joonis 4). Kasv oli seega 10%. Kuid hinnangute järgi kasvas veelgi tempokamalt salaalkoholi tarbimine (20%, 2004 - 0,84 l/1 täiskasvanud elanik ja 2003 – 0,7 l). Välismaalt kaasa toodud alkoholist arvestatuna 100%-lises alkoholis olid piiritusjoogid 1,1 liitrit, vein 0,8 liitrit ja õlu 0,6 liitrit.

Soome Rahandusministeeriumi 9 kuu uuringu andmetel suurenevad 2004. aastal soomlaste väliskülastustelt kaasa toodud alkoholsete jookide kogused hinnanguliselt piiritusjookide osas 1,5 korda ja veinide osas 2,3 korda, kuid õlle osas jäävad enam-vähem eelmise aasta tasemele. Samas suureneb sissevedu Eesti suunalt piiritusjookide osas 2,4 korda, veinide osas 3,6 korda, kuid õlle sissevedu esialgsel hinnangul kasvab ainult 10%.

Soome ja Rootsi liitumisel EL-ga said mõlemad riigid õiguse piirata alkoholi sissevedu esialgu kaks aastat, hiljem aga kokku 10 aastat (tabelid 6 ja 7). 2004. aastast lõppesid piirangud ning nende riikide range alkoholipoliitika ja kõrged aktsiisimaksud annavad põhjust kartusteks, et alkoholsete jookide sissevedu madalama hinnatasemega riikidest kasvab. Rootsis

Tabel 6

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Rootsis
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
01.01 1995 –	1 kange või 2 aperitiivi		5	15
01.07 2000 –	1	3	20	24
01.01 2001 –	1	6	26	32
01.01 2002 –	2	6	26	32
01.01 2003 –	5	6	52	64
01.01 2004 – ("EL-kvoot)	10	20	90	110

Allikas: Rades direktiv 2000/44 EG, Finansdepartementet.

Tabel 7

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Soomes
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
Väljastpoolt EL-i	1 kange või 3 aperitiivi		2	16
EL-i riikidest*	10	20	90	110

*1.mai 2004. aastast ka EL-i uutest liikmesriikidest.

osteti 2003. aastal 49% tarbitavast alkoholist Systembolagetist (kogu registreeritud tarbimine ulatub teiste ostukohtadega kokku 70%-ni), kuid kui alkoholiaktsiise ei alandata, hinnatakse Rootsi alkoholikaupluste osakaalu vähenemist 18%-le.

Soomes viidi 2003. aastal läbi põhjalikud uuringud alkoholsete jookide tarbimise arengutrendide kohta peale Euroopa Liidu laienemist 2002. aasta tarbimisnäitajate alusel. Uuringute II stsenaarium hindas reisijate poolt sisetoodavate alkoholsete jookide koguste mahu muutust aktsiisimäärade alandamise² tingimustes, hinnates samas millise osa tarbimises säilitab kodumaine tootmine.

Selle stsenaariumi kohaselt reisid Eestisse ei suurene, vaid jäävad 2002. aasta tasemele (2,5 mln inimest aastas, st. 1,8 piiriületajat ja 0,7 kruisireisijat). Maksualandusest hoolimata jäävad alkoholi hinnad Soomes kõrgemaks kui Eestis, kuid Eestist sisetoodav kogus väheneks võrreldes maksumäärade säilimisel sisetoodava kogusega. Hinnati, et keskmiselt tooks laevareisija kaasa 2 liitrit kangeid jooke, 1 liitri veine ja 8 liitrit õlut ning autoturist 8 liitrit kangeid jooke, 20 liitrit veine ja 30 liitrit õlut. Aktsiisimaksu alandamisega kasvaks tarbimine 100%-lises alkoholis 11 liitrile ühe elaniku kohta, nagu ka maksumäärade säilimisel (I stsenaarium), kuid registreeritud tarbimine ulatuks 9 liitrile ehk 82%-le (I sts –64%; 7 l) ja registreerimata tarbimise osakaal väheneks 2 liitrile (18%; I sts – 4 ltr, 32%). 2002. aastal oli tarbimine kokku 9,3 liitrit 100%-lises alkoholis ühe elaniku kohta, millest registreeritud tarbimine moodustas 82%.

Soome Rahandusministeeriumi 9 kuu andmed näitavad, et aasta tagasi tehtud prognoosid olid tõepärased (tabel 8). Arvestades, et autoturiste on tunduvalt vähem (peale liitumist umbes 20% reisijatest) ilma autota reisijatest, siis ühe reisija kohta keskmiselt sisetoodavad kogused ei ületa prognoositud näitajaid kuigi oluliselt. Ka reisijate arv on jäänud prognoositu piiresse. Samas on teada, et peale Euroopa Liidu laienemist on Soomes korraldatud soodushinnaga müügikampaaniaid õllele, et meelitada elanikke kodumaist toodangut ostma.

Tabel 8

Soomlaste kaasa viidud keskmised alkoholsete jookide kogused
2003-2004. aastal
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

	Kanged	Aperitiivid	Veinid	Õlu
Kõikide välisreiside keskmine 2003	0,7	0,3	0,6	4,9
Eesti suunalt 2003	0,8	0,3	0,6	7,7
Kõikide välisreiside keskmine 2004	1,1	0,4	1,5	4,9
Eesti suunalt 2004	1,9	0,8	2,3	8,3

Allikas: Soome Rahandusministeerium

² Alkoholsete jookide aktsiisimaksude alandamise otsus on Soomes vastu võetud novembris 2003. Vastavalt otsusele alanesisid aktsiisimaksud järgmiselt (eurot ühele liitrile 100%-lisele alkoholile): Kange alkohol - 28.25 (50.46 endine), vahetoode - 23.56 (39.24), veinid - 19.27 (21.41), õlu - 19.45 (28.59).

Kokkuvõte

Antud uuring on kolmas ühtse metoodika alusel tehtud analüüs. Järjekordselt tuleb aga tõdeda, et statistiline andmestik selle valdkonna kohta on äärmiselt puudulik ja sellel aastal veelgi lünklikumaks muutunud. Peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ei fikseerita enam Eesti piiriületusi EL riikidest saabuvate reisijate kohta. Väliskülastajate arvu määramiseks oli kasutada üksnes majutusstatistika ja eelmise aasta veel täielikud piiriületusearvud.

EAS Turismiarenduskeskuse ja Eesti Panga poolt iga-aastaselt teostatavaid turistide küsitlusi viiakse läbi andmete saamiseks turistidega sissetoodava valuuta, turismiteenuste kasutamise, turistide rahulolu jms kohta, kuid turistide kulutuste osa (sh ka alkoholi-tubakatoodete ostukulude suurus) pole senini analüüsitud ning küsitluslehe vormi ja metoodikat edasi arendatud. Kuluste osas on antud küsitlusinfo lünklik ning ebapiisavalt struktureeritud, kuid see on ainuke info, mis momendil Eestis turistide kulutuste kohta eksisteerib. EKI poolt hinnatud väliskülastajate alkoholsete jookide ostumahtusid siseturul ja laevadel on võrreldud Soome ja Rootsi uuringutega reisidelt kaasa toodud kogustega, mis moodustavad põhiosa turistide poolt Eestist välja viidavast alkoholist. Võrdlusvõimalused nimetatud uuringutega tõstavad antud uurimistulemuste usaldusväärsust.

Väga põhjalikult tehtud Soome ja Rootsi alkoholitarbimise uuringud peaksid olema heaks suunanäitajaks ka Eesti alkoholitarbimise uuringutele, eelkõige aga riikliku initsiatiivi näitamiseks nende uuringute vajalikkusest ja selle riigile väga olulise kauba statistilise andmebaasi täiustamiseks.

2004. aastal on Eestis majutatud väliskülastajate arv 8 kuu andmetel suurenenud 30% ning hinnanguliselt ületab 2004. aastal Eestisse saabuvate väliskülastajate arv 4 miljoni piiri. Soomest saabunud külastajate arv kasvab üle 7%, samas on kõigist teistest riikidest saabujate arv kasvanud tunduvalt kiiremini. Soomlased ostavad peamise osa väliskülastajate poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsetest jookidest. Peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga on Soomes vähenenud tollipiirangud alkoholsete jookide sisseveole ning soomlaste poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsete jookide ostumahud on mitme joogi osas suurendanud üle 2 korra. Kaupluste müügis on väliskülastajate keskmised ostukogused suurenenud ligi 2 korda. Sel aastal suurenevad väliskülastajate kulutused alkoholsetele jookidele 73%, ulatudes 222 kroonini keskmiselt ühe külastaja kohta (2003.a - 127 kr).

Eesti siseturult väliskülastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogus arvestatuna 100%-lises alkoholis ulatub tänavu kauplustes ja laevadel müügiga kokku 4 miljoni liitrini, mille arvel väheneb Eesti elanike alkoholitarbimine keskmiselt 3,55 liitri võrra ühe täiskasvanud elaniku kohta. Sealhulgas kauplustes müügi arvelt 2,31 liitrit (2003.a – 1,2 liiter) ja laevadel müügi arvelt 1,24 liitrit. Alkoholsete jookide jaekäibest moodustavad väliskülastajate alkoholiostud ligikaudu 23%, ulatudes 890-900 miljoni kroonini, millest ligi pool kulutakse viina ostmiseks.